

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MELCHIOR WATHELET
prednesené 26. marca 2015¹

Vec C-67/14

**Jobcenter Berlin Neukölln
proti
Nazife Alimanovicovej,
Sonite Alimanovicovej,
Valentine Alimanovicovej,
Valentinovi Alimanovicovi**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Bundessozialgericht (Nemecko)]

„Nariadenie (ES) č. 883/2004 — Smernica 2004/38/ES — Občianstvo Únie —
Rovnosť zaobchádzania — Občania Únie, ktorí sa zdržiavajú na území iného členského štátu a ktorí už
nemajú postavenie pracovníkov — Právna úprava členského štátu, ktorá vylučuje nárok týchto osôb na
osobitné nepríspevkové peňažné dávky“

I – Úvod

1. Prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania vyvoláva v podstate otázku, či členský štát môže vylúčiť nárok štátnych príslušníkov iných členských štátov, ktorí nie sú alebo už nie sú ekonomicky činní a nachádzajú sa v stave hmotnej núdze, na nepríspevkové dávky na zabezpečenie existenčného minima v zmysle nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia², zmeneného a doplneného nariadením Komisie (EÚ) č. 1244/2010 z 9. decembra 2010³ (ďalej len „nariadenie č. 883/2004“).

2. Tento problém je citlivý z ľudského aj právneho hľadiska. Nevyhnutne bude viesť Súdny dvor k tomu, aby rozhodol o ochrane, ktorú poskytuje právo Únie týmto občanom, v súvislosti tak s ich finančnou situáciou, ako aj s ich dôstojnosťou, a zároveň o súčasnej pôsobnosti základného práva na voľný pohyb, ktoré je základným prvkom európskej integrácie.

3. Na tento účel sa Súdny dvor bude musieť opäť zaoberať vzťahom medzi nariadením č. 883/2004 a smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS⁴ (ďalej len „smernica 2004/38“).

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Ú. v. EÚ L 166, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72.

3 — Ú. v. EÚ L 338, s. 35.

4 — Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46.

4. Súdny dvor nedávno poskytol prvú čiastkovú odpoveď na tieto otázky vo veci Dano⁵. Nezvyčajný ohlas, ktorý tento rozsudok Súdneho dvora vyvolal v európskych médiách, ako aj všetky politické interpretácie, ktoré ho sprevádzali, potvrdzujú význam a citlivosť predmetnej problematiky.

5. Z tohto rozsudku vyplýva, že členské štáty môžu – no nie sú povinné – odoprieť nárok na sociálnu pomoc občanom Únie, ktorí pricestujú na ich územie bez zámeru nájsť si tam prácu a bez toho, aby boli schopní zabezpečiť si základné potreby svojimi vlastnými zdrojmi.

6. Hoci je však táto zásada jasná, otázka týkajúca sa jej uplatňovania môže vzniknúť vo veľmi rozmanitých skutkových situáciách, pričom prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania poskytuje Súdnemu dvoru príležitosť špecifikovať riešenie jednej z nich.

7. Ide o prípad, keď sa občan Únie po tom, čo pracoval kratšie ako jeden rok na území členského štátu, ktorého nie je štátnym príslušníkom, domáha v hostiteľskom štáte nároku na dávky na zabezpečenie existenčného minima.

II – Právny rámec

A – Právo Únie

1. Zmluva o fungovaní Európskej únie

8. Podľa článku 18 prvého odseku ZFEÚ „v rámci pôsobnosti zmlúv a bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia, akákoľvek diskriminácia na základe štátnej príslušnosti je zakázaná“.

9. Článok 20 ZFEÚ spresňuje, že sa ustanovuje občianstvo Únie a že občanom Únie je každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. Na základe odseku 2 tohto článku majú občania Únie najmä „právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov“. Podľa článku 20 ods. 2 druhého pododseku ZFEÚ sa toto právo uplatňuje „v súlade s podmienkami a obmedzeniami vymedzenými v zmluvách a opatreniami prijatými na ich vykonanie“.

10. Článok 45 ZFEÚ konkrétnejšie zaručuje voľný pohyb pracovníkov v rámci Európskej únie. Podľa odseku 2 tohto článku voľný pohyb pracovníkov „zahŕňa zrušenie akejkoľvek diskriminácie pracovníkov členských štátov na základe štátnej príslušnosti, pokiaľ ide o zamestnanie, odmenu za prácu a ostatné pracovné podmienky“.

2. Nariadenie č. 883/2004

11. Vecná pôsobnosť nariadenia č. 883/2004 je opísaná v jeho článku 3 takto:

„1. Toto nariadenie sa vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú týchto častí sociálneho zabezpečenia:

...

h) dávky v nezamestnanosti;

...

5 — C-333/13, EU:C:2014:2358.

2. Pokiaľ nie je ustanovené inak v prílohe XI, toto nariadenie sa uplatňuje na všeobecné a osobitné systémy sociálneho zabezpečenia, či už príspevkové alebo nepríspevkové, a na systémy týkajúce sa povinností zamestnávateľa alebo vlastníka lode.

3. Toto nariadenie sa tiež uplatňuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky, na ktoré sa vzťahuje článok 70.

...

5. Toto nariadenie sa neuplatňuje na:

a) sociálnu a zdravotnú pomoc...

...“

12. Podľa článku 4 tohto nariadenia, nazvaného „Rovnosť zaobchádzania“:

„Pokiaľ nie je v tomto nariadení ustanovené inak, osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, poberajú tie isté dávky a majú tie isté povinnosti podľa právnych predpisov ktoréhokoľvek členského štátu ako štátni príslušníci daného členského štátu.“

13. Kapitola 9 hlavy III nariadenia č. 883/2004 upravuje „osobitné nepríspevkové peňažné dávky“. Tvorí ju jediný článok 70, ktorý má názov „Všeobecné ustanovenia“ a stanovuje:

„1. Tento článok sa vzťahuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky, ktoré sa poskytujú podľa právnych predpisov, ktorých osobný rozsah, ciele a/alebo podmienky na priznanie nároku majú znaky právnych predpisov v oblasti sociálneho zabezpečenia podľa článku 3 ods. 1, ako aj v oblasti sociálnej pomoci.

2. Na účely tejto kapitoly ‚osobitné nepríspevkové peňažné dávky‘ sú dávky, ktoré:

a) sú určené:

i) na poskytovanie doplnkového, náhradného alebo pridruženého krytia proti rizikám[,] na ktoré sa vzťahujú časti sociálneho zabezpečenia uvedené v článku 3 ods. 1 a ktoré zaručujú daným osobám príjem na úrovni životného minima so zreteľom na hospodársku a sociálnu situáciu v danom členskom štáte;

alebo

ii) len ako osobitná ochrana pre osoby so zdravotným postihnutím a sú úzko späté so sociálnym prostredím uvedenej osoby v danom členskom štáte,

a

b) sú financované výhradne z povinných daní určených na krytie všeobecných verejných výdavkov a ktorých podmienky na poskytovanie a výpočet dávok nezávisia od akýchkoľvek príspevkov vo vzťahu k poberateľom dávok. Avšak dávky poskytnuté ako doplnok k príspevkovým dávkam sa nepovažujú z tohto jediného dôvodu za príspevkové dávky,

a

c) ktoré sú uvedené v prílohe X.

3. Článok 7 a ostatné kapitoly tejto hlavy sa neuplatňujú na dávky uvedené v odseku 2 tohto článku.

4. Dávky uvedené v odseku 2 sa poskytujú výhradne v členskom štáte, v ktorom má daná osoba bydlisko, a podľa právnych predpisov tohto štátu. Takéto dávky poskytuje inštitúcia miesta bydliska na vlastné náklady.“

14. Príloha X nariadenia č. 883/2004, ktorá upravuje „osobitné nepríspevkové peňažné dávky“, v časti „Nemecko“ stanovuje:

....

b) Dávky na základné životné potreby podľa základných ustanovení pre osoby uchádzajúce sa o zamestnanie, ak so zreteľom na tieto dávky nie sú splnené požiadavky na vznik nároku na dočasný doplnok pri poberaní dávok v nezamestnanosti (článok 24 ods. 1 knihy II sociálneho zákonníka).“

3. Smernica 2004/38

15. Odôvodnenia 10, 16 a 21 smernice 2004/38 stanovujú:

„(10) osoby uplatňujúce svoje právo pobytu by sa však nemali stať neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas počiatočného obdobia pobytu. Preto by sa právo pobytu pre občanov Únie a ich rodinných príslušníkov počas obdobia presahujúceho tri mesiace malo podriaďiť podmienkam;

...

(16) pokiaľ sa užívatelia práva pobytu nestávajú neprimeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu, nemali by byť vyhostení. Preto opatrenie vyhostenia by nemalo byť automatickým dôsledkom využívania systému sociálnej pomoci. Hostiteľský členský štát by mal preskúmať, či ide o prípad dočasných ťažkostí, a zohľadniť dĺžku trvania pobytu, osobné okolnosti a čiastku udelenej pomoci, aby zvažil, či sa užívateľ stal neprimeranou záťažou pre jeho systém sociálnej pomoci a pristúpil k jeho vyhosteniu. V žiadnom prípade by sa opatrenie vyhostenia nemalo prijať voči pracovníkom, samostatne zárobkovo činným osobám alebo uchádzačom o prácu, ako sú definovaní Súdnym dvorom, okrem dôvodov verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti;

...

(21) malo by sa však ponechať na hostiteľský členský štát, aby rozhodol, či udelí sociálnu pomoc počas prvých troch mesiacov pobytu alebo počas dlhšieho obdobia v prípade uchádzačov o zamestnanie občanom Únie iným, ako sú pracovníci, samostatne zárobkovo činné osoby alebo osoby, ktoré si zachovali tento štatút, alebo ich rodinní príslušníci, alebo udelí takýmto osobám pomoc vo forme príspevku na výživu počas štúdia vrátane odborného vzdelávania pred nadobudnutím ich práva trvalého pobytu.“

16. Článok 6 smernice 2004/38, nazvaný „Právo pobytu do troch mesiacov“, v odseku 1 stanovuje:

„Občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia do troch mesiacov bez akýchkoľvek podmienok alebo formalít iných, ako je požiadavka vlastniť platný [preukaz] totožnosti alebo pas.“

17. Článok 7 smernice 2004/38, nazvaný „Právo pobytu na viac ako tri mesiace“, stanovuje:

„1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

- a) sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte; alebo
- b) majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte...

...

3. Na účely odseku 1 [písm.]a) občan Únie, ktorý už nie je pracovníkom ani samostatne zárobkovo činnou osobou, si zachová štatút pracovníka alebo samostatne zárobkovo činné osoby za nasledujúcich okolností:

...

- b) [daná osoba] je riadne zaregistrovaná ako nedobrovoľne nezamestnaná osoba po tom, čo bola zamestnaná viac ako jeden rok, a zaevidovala sa ako uchádzač o zamestnanie na príslušnom úrade práce;
- c) je riadne zaregistrovaná ako nedobrovoľne nezamestnaná osoba po tom, čo sa jej ukončila pracovná zmluva na dobu určitú kratšiu ako jeden rok, alebo po tom, čo sa stala nedobrovoľne nezamestnaná počas prvých dvanástich mesiacov a zaevidovala sa ako uchádzač o zamestnanie na príslušnom úrade práce. V takomto prípade sa štatút pracovníka zachová aspoň šesť mesiacov;

...“

18. Článok 14 smernice 2004/38 upravuje „zachovanie práva pobytu“. Podľa tohto ustanovenia:

„1. Občania Únie a ich rodinní príslušníci majú právo pobytu určené v článku 6, pokiaľ sa nestávajú neprímeranou záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu.

...

3. Opatrenie vyhostenia nie je automatickým dôsledkom využívania systému sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu občanom Únie alebo jeho rodinnými príslušníkmi.

4. Ako výnimka z odsekov 1 a 2 a bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia kapitoly VI, sa opatrenie vyhostenia nesmie v žiadnom prípade prijať proti občanom Únie alebo ich rodinným príslušníkom, ak:

- a) občania Únie sú pracovníkmi alebo samostatne zárobkovo činnými osobami, alebo
- b) občania Únie vstúpili na územie hostiteľského členského štátu, aby hľadali zamestnanie. V tomto prípade občania Únie a ich rodinní príslušníci nesmú byť vyhostení, pokiaľ občania Únie sú schopní predložiť dôkaz, že si sústavne hľadajú zamestnanie a že majú skutočnú šancu zamestnať sa.“

19. Článok 24 uvedenej smernice, nazvaný „Rovnaké zaobchádzanie“, napokon stanovuje:

„1. S výhradou takých osobitných ustanovení, ako sú výslovne uvedené v zmluve a v sekundárnom práve, všetci občania Únie, ktorí sa na základe tejto smernice zdržiavajú na území hostiteľského členského štátu, využívajú rovnaké zaobchádzanie ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu v rámci pôsobnosti zmluvy. Výhoda tohto práva sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu a ktorí majú právo pobytu alebo právo trvalého pobytu.

2. Ako výnimka z odseku 1 hostiteľský členský štát nie je povinný udeliť nárok na sociálnu pomoc počas prvých troch mesiacov pobytu ani prípadne počas dlhšieho obdobia stanoveného v článku 14 ods. 4 písm. b), ani nie je povinný pred nadobudnutím práva trvalého pobytu udeliť pomoc vo forme príspevku na výživu počas štúdia, vrátane odborného vzdelávania, pozostávajúcu zo študentských štipendií alebo študentských pôžičiek osobám iným, ako sú pracovníci, samostatne zárobkovo činné osoby, osoby, ktoré si zachovávajú takýto štatút, a ich rodinní príslušníci.“

B – *Nemecké právo*

1. Sociálny zákonník

20. § 19a ods. 1 knihy I sociálneho zákonníka (Sozialgesetzbuch Erstes Buch, ďalej len „SGB I“), opisuje dva typy základných dávok pre uchádzačov o zamestnanie takto:

„1. Na základe nároku na základné dávky môžu uchádzači o zamestnanie žiadať o:

- (1) dávky určené na začlenenie sa do pracovného života,
- (2) dávky určené na zabezpečenie existenčného minima.

...“

21. § 1 knihy II sociálneho zákonníka (Sozialgesetzbuch Zweites Buch, ďalej len „SGB II“) s názvom „Funkcia a cieľ základných dávok pre uchádzačov o zamestnanie“ vo svojich odsekoch 1 a 3 stanovuje:

„1. Cieľom základných dávok [(,Grundsicherung‘)] pre uchádzačov o zamestnanie je umožniť ich poberateľom viesť život v súlade s ľudskou dôstojnosťou.

...

3. Medzi základné dávky pre uchádzačov o zamestnanie patria dávky

- (1) určené na ukončenie alebo zmenšenie stavu odkázanosti, predovšetkým prostredníctvom začlenenia sa do pracovného života, a
- (2) určené na zabezpečenie existenčného minima.“

22. § 7 SGB II, nazvaný „Poberatelia“, stanovuje:

„1. Dávky podľa tejto knihy sú určené pre osoby, ktoré

- (1) dosiahli vek 15 rokov a ešte nedosiahli vekový limit uvedený v § 7a,
- (2) sú schopné pracovať,

- (3) sú v hmotnej núdzi a
- (4) majú obvyklý pobyt v Spolkovej republike Nemecko (poberatelia schopní pracovať).

Vylúčení sú

- (1) cudzinky a cudzinci, ktorí nie sú zamestnancami alebo samostatne zárobkovo činnými osobami v Spolkovej republike Nemecko a ktorým nie je priznané právo na voľný pohyb osôb v súlade s § 2 ods. 3 zákona o voľnom pohybe občanov Únie [(Freizügigkeitsgesetz/EU, ďalej len ‚FreizügG/EU‘)], a ich rodinní príslušníci počas prvých troch mesiacov ich pobytu,
- (2) cudzinky a cudzinci, ktorých právo na pobyt je odôvodnené iba hľadaním si zamestnania, a ich rodinní príslušníci,

...

Druhá veta bod 1 sa nevzťahuje na cudzinky a cudzincov, ktorí sa zdržiavajú v Spolkovej republike Nemecko v súlade s oprávnením na pobyt vydaným na základe kapitoly 2 oddielu 5 zákona o práve na pobyt. Ustanovenia týkajúce sa práva na pobyt ostávajú nezmenené.

...“

23. § 8 SGB II, ktorý upravuje pojem „schopnosť pracovať“, stanovuje:

„1. Osobou schopnou pracovať je každá osoba, ktorá nie je v predvídateľnej budúcnosti z dôvodu choroby alebo postihnutia neschopná vykonávať zárobkovú činnosť aspoň tri hodiny denne za obvyklých podmienok pracovného trhu.

...“

24. § 9 SGB II stanovuje:

„1. Osobou v hmotnej núdzi je každá osoba, ktorá si nemôže zabezpečiť základné životné podmienky, alebo si ich nemôže zabezpečiť v dostatočnej miere, na základe zohľadňovaného príjmu alebo majetku a nedostáva sa jej potrebnej pomoci od ostatných osôb, predovšetkým rodinných príslušníkov alebo iných osôb poberajúcich sociálne dávky...

...“

25. § 14 až § 18e SGB II, ktoré tvoria prvý oddiel kapitoly 3, podrobnejšie upravujú dávky týkajúce sa začlenenia sa do pracovného života.

26. § 20 SGB II obsahuje doplňujúce ustanovenia o základných potrebách na zabezpečenie existenčného minima, § 21 SGB II obsahuje doplňujúce ustanovenia o dodatočných potrebách a § 22 SGB II obsahuje doplňujúce ustanovenia o potrebách na zabezpečenie bývania a kúrenia. Napokon § 28 až § 30 SGB II upravujú príspevky na vzdelanie a príspevky na úhradu súvisiacich nákladov.

27. § 1 knihy XII sociálneho zákonníka (Sozialgesetzbuch Zwölftes Buch, ďalej len „SGB XII“), ktorý sa týka sociálnej pomoci, stanovuje:

„Funkciou sociálnej pomoci je umožniť jej poberateľom viesť život v súlade s ľudskou dôstojnosťou...“

28. § 21 SGB XII stanovuje:

„Dávky na zabezpečenie existenčného minima sa nevyplácajú osobám, ktoré poberajú dávky podľa knihy II, vzhľadom na to, že sú schopné pracovať, alebo z dôvodu ich rodinných väzieb...“

2. FreizügG/EU

29. Pôsobnosť FreizügG/EU je upravená v § 1 tohto zákona:

„Tento zákon upravuje otázky vstupu a pobytu štátnych príslušníkov iných členských štátov Európskej únie (občanov Únie) a ich rodinných príslušníkov.“

30. Pokiaľ ide o právo na vstup a pobyt, § 2 FreizügG/EU stanovuje:

„1. Občania Únie, ktorým je priznané právo na voľný pohyb, a ich rodinní príslušníci majú právo na vstup na spolkové územie a na pobyt na ňom podľa ustanovení tohto zákona.

2. Právo na voľný pohyb podľa práva Spoločenstva je priznané:

(1) občanom Únie, ktorí sa chcú zdržiavať ako pracovníci s cieľom hľadať si zamestnanie alebo absolvovať odborné vzdelávanie,

...

(5) občanom Únie, ktorí nie sú zárobkovo činní, v súlade s podmienkami stanovenými v § 4,

(6) rodinným príslušníkom v súlade s podmienkami stanovenými v § 3 a § 4,

...

3. Právo podľa odseku 1 zostáva zachované zamestnancom a samostatne zárobkovo činným osobám v prípade

...

(2) nedobrovoľnej nezamestnanosti potvrdenej príslušným úradom práce alebo ukončenia samostatnej zárobkovej činnosti v dôsledku okolností nezávislých od vôle samostatne zárobkovo činnnej osoby po viac ako jednom roku činnosti,

....

V prípade nedobrovoľnej nezamestnanosti potvrdenej príslušným úradom práce po menej ako jednom roku zamestnania zostáva právo podľa odseku 1 zachované počas šiestich mesiacov.

...“

31. Pokiaľ ide o osoby, ktorým je priznané právo na voľný pohyb a ktoré nie sú zárobkovo činné, § 4 FreizügG/EU stanovuje:

„Občanom Únie bez zárobkovej činnosti a ich rodinným príslušníkom, ktorí ich sprevádzajú alebo sa k nim pripájajú, je priznané právo uvedené v § 2 ods. 1, ak majú dostatočné zdravotné poistenie a dostatočné zdroje na zabezpečenie existenčného minima. Ak má občan Únie, ktorý sa zdržiava na spolkovom území, postavenie študenta, toto právo je priznané iba jeho manželovi alebo partnerovi a jeho deťom, ktorých existenčné minimum je zabezpečené.“

3. Európsky dohovor o sociálnej a zdravotníckej pomoci

32. Článok 1 Európskeho dohovoru o sociálnej a zdravotníckej pomoci (ďalej len „Dohovor o pomoci“) stanovuje zásadu zákazu diskriminácie.

33. V súlade s článkom 16 bodom b) Dohovoru o pomoci však nemecká vláda vzniesla 19. decembra 2011 výhradu (ďalej len „výhrada“), podľa ktorej „vláda Spolkovej republiky Nemecko sa nezaväzuje poskytovať štátnym príslušníkom ostatných zmluvných strán tak ako vlastným štátnym príslušníkom a za rovnakých podmienok dávky uvedené v druhej knihe nemeckého sociálneho zákonníka – Základné dávky pre uchádzačov o zamestnanie – v platnom znení“.

III – Skutkové okolnosti sporu vo veci samej

34. Pani Alimanovic, ako aj jej tri deti Sonita, Valentina a Valentino sú švédskymi štátnymi príslušníkmi. Všetky tri deti sa narodili v Nemecku v rokoch 1994, 1998 a 1999.

35. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že žalobcovia vo veci samej opustili územie Nemecka medzi rokom 1999 a rokom 2010. Vnútroštátny súd, Bundessozialgericht (Spolkový sociálny súd, Nemecko) bez toho, aby uviedol, odkedy trvala táto neprítomnosť a aký bol jej dôvod, spresňuje, že žalobcovia vo veci samej „opäť“ pricestovali do Nemecka v júni 2010.

36. Po tomto návrate do Nemecka bolo žalobcom vo veci samej 1. júla 2010 vydané osvedčenie podľa § 5 FreizügG/EU. Pani Alimanovic a jej najstaršia dcéra Sonita, ktoré boli v zmysle nemeckých právnych predpisov schopné pracovať, boli od júna 2010 do mája 2011, čiže kratšie ako jeden rok, pracovne činné v rámci krátkodobých zamestnaní alebo opatrení na podporu zamestnanosti.

37. Vnútroštátny súd spresňuje, že všetci žalobcovia vo veci samej okrem iného poberali dávky na základné životné potreby na základe SGB II, a to naposledy za obdobie od 1. decembra 2011 do 31. mája 2012. Pani Alimanovic a jej dcéra Sonita dostávali príspevky na zabezpečenie existenčného minima pre poberateľov schopných pracovať („Arbeitslosengeld II“), zatiaľ čo dve ďalšie deti pani Alimanovicovej – Valentina a Valentino – poberali sociálne príspevky pre poberateľov, ktorí nie sú schopní pracovať.

38. Pri priznaní nároku na dávky príslušný orgán, Jobcenter Berlin Neukölln (ďalej len „Jobcenter“) vychádzal zo zásady, že pravidlo vylúčenia občanov Únie, ktorí si hľadajú zamestnanie, stanovené v § 7 ods. 1 druhej vety bode 2 SGB II, bolo vylúčené zásadou zákazu diskriminácie uvedenou v článku 1 Dohovoru o pomoci. Jobcenter však, opierajúc sa o výhradu, úplne pozastavil poskytovanie dávok v máji 2012.

39. Na základe žaloby podanej žalobcami vo veci samej Sozialgericht Berlin zrušil toto rozhodnutie. Podľa uvedeného súdu napriek tomu, že po ukončení zamestnaní v roku 2011 sa pani Alimanovic a jej dcéra Sonita mohli na účely hľadania si zamestnania dovoľávať len práva na pobyt, vylúčenie nároku na dávky podľa § 7 ods. 1 druhej vety bodu 2 SGB II nebolo uplatniteľné, keďže článok 4 nariadenia

č. 883/2004 zakazuje v prípade predmetných osobitných nepríspevkových peňažných dávok akúkoľvek diskrimináciu občanov Únie v porovnaní so štátnymi príslušníkmi dotknutého členského štátu. Podľa Sozialgericht Berlin tu nešlo o nijaký rozpor s možnosťou obmedziť poberanie „sociálnej pomoci“ najmä podľa článku 24 ods. 2 smernice 2004/38. Uvedený súd sa navyše domnieval, že osobitná zásada zákazu diskriminácie uznaná článkom 1 Dohovoru o pomoci naďalej vyžadovala neuplatnenie pravidla vylúčenia, lebo podľa jeho názoru výhrada nebola prebratá, ani nebola zabezpečená jej platnosť vo vnútroštátnom práve.

40. Keďže Jobcenter sa domnieval, že vylúčenie nároku na dávky neodporuje právu Únie, podal proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok na vnútroštátny súd. Podľa jeho názoru dávky na základné životné potreby podľa SGB II predstavujú „sociálnu pomoc“ v zmysle článku 24 ods. 2 smernice 2004/38, pričom uchádzačom o zamestnanie možno z tohto dôvodu odoprieť nárok na ne. Jobcenter sa domnieva, že cieľom uvedených dávok nie je uľahčiť prístup na trh práce, lebo SGB II vo svojom § 16 a nasl. stanovuje ďalšie dávky poskytované konkrétne na začlenenie uchádzačov o zamestnanie do trhu práce. § 7 ods. 1 druhá veta bod 2 SGB II navyše neporušuje nariadenie č. 883/2004 a vylúčenie nároku na dávky nie je v rozpore s Dohovorom o pomoci, keďže výhrada je platná a je v súlade s nemeckou ústavou.

41. Vnútroštátny súd ďalej spresňuje, že podľa zistení Sozialgericht Berlin, ktorými je tento súd viazaný, sa pani Alimanovic a jej dcéra Sonita už nemohli odvolávať na právo na pobyt ako pracovníčky podľa článku 2 FreizügG/EU. Od júna 2010 boli pracovne činné len v rámci krátkodobých zamestnaní alebo opatrení na podporu zamestnanosti, a to kratšie ako jeden rok, a od mája 2011 už neboli zamestnané a nevykonávali ani samostatnú zárobkovú činnosť. Bundessozialgericht teda vychádza zo zásady, že uplynutím lehoty šiestich mesiacov od ukončenia svojej zárobkovej činnosti, teda v decembri 2011, uvedené žalobkyne vo veci samej stratili postavenie pracovníka, a to na základe § 2 ods. 3 druhej vety FreizügG/EU v spojení s článkom 7 ods. 3 písm. c) smernice 2004/38.

42. Pani Alimanovic a jej dcéra Sonita by sa teda mali považovať za uchádzačov o zamestnanie v zmysle § 2 ods. 2 bodu 1 FreizügG/EU, keďže boli v Nemecku pracovne činné len v rámci krátkodobých zamestnaní alebo opatrení na podporu zamestnanosti, a to kratšie ako jeden rok. Preto je ich nárok na príspevky na zabezpečenie existenčného minima a tým aj odvodený nárok Valentiny a Valentina na sociálny príspevok na ich základné životné potreby vylúčený v súlade s ustanoveniami SGB II, presnejšie s jeho § 7 ods. 1 druhou vetou bodom 2.⁶

IV – Návrh na začatie prejudiciálneho konania a konanie pred Súdny dvorom

43. Za týchto okolností si vnútroštátny súd kladie otázky o zlučiteľnosti pravidla vylúčenia stanoveného v § 7 ods. 1 druhej vete bode 2 SGB II s rôznymi normami práva Únie.

44. Bundessozialgericht preto rozhodnutím z 12. decembra 2013, doručeným Súdny dvorom 10. februára 2014, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdny dvor na základe článku 267 ZFEÚ tieto prejudiciálne otázky:

„1. Vzťahuje sa zásada rovnosti zaobchádzania uvedená v článku 4 nariadenia [č. 883/2004] – s výnimkou neexportovateľnosti dávok podľa článku 70 ods. 4 uvedeného nariadenia – aj na osobitné nepríspevkové peňažné dávky v zmysle článku 70 ods. 1 a 2 nariadenia [č. 883/2004]?”

6 – Hoci tieto nároky boli zachované na obdobie od 1. decembra 2011 do mája 2012, bolo to spôsobené neuplatnením vylúčenia stanoveného v § 7 SGB II v dôsledku uplatnenia článku 1 Dohovoru o pomoci. Účinky tohto článku 1 však pominuli 19. decembra 2011 z dôvodu výhrady vznesenej Spolkovou republikou Nemecko.

2. V prípade kladnej odpovede na [prvú] otázku: Sú – a ak áno, v akom rozsahu – prípustné obmedzenia zásady rovnosti zaobchádzania uvedenej v článku 4 nariadenia [č. 883/2004] prostredníctvom ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov preberajúcich článok 24 ods. 2 smernice 2004/38, podľa ktorých bez výnimky neexistuje prístup k týmto dávkam v prípadoch, keď právo na pobyt občana Únie v inom členskom štáte vyplýva výlučne z hľadania si zamestnania?

3. Odporuje článku 45 ods. 2 ZFEÚ v spojení s článkom 18 ZFEÚ vnútroštátne ustanovenie, ktoré bez výnimky všetkým občanom Únie, ktorí sa ako osoby hľadajúce si zamestnanie môžu odvolávať na výkon práva na voľný pohyb, odopiera počas trvania práva na pobyt vyplývajúceho výlučne z hľadania si zamestnania a nezávisle od väzby na hostiteľský štát sociálnu dávku, ktorá slúži na zabezpečenie existenčného minima a zároveň im uľahčuje prístup na trh práce?“

45. Írsko, nemecká, švédka a talianska vláda a vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Európska komisia predložili písomné pripomienky.

46. Všetky tieto zúčastnené subjekty (s výnimkou talianskej vlády) sa navyše vyjadrili na pojednávaní, ktoré sa konalo 3. februára 2015. Zástupcovia pani Alimanovicovej, ako aj dánskej a francúzskej vlády, ktoré nepredložili písomné pripomienky, tiež mali možnosť predniesť svoje tvrdenia na tomto pojednávaní.

V – Analýza

A – O prvej prejudiciálnej otázke

47. Svojou prvou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd pýtal, či sa článok 4 nariadenia č. 883/2004 vzťahuje na osobitné nepríspevkové peňažné dávky v zmysle článku 70 tohto nariadenia. Uznesením z 11. februára 2015 však rozhodol vziať späť túto prvú otázku.

48. Uvedená otázka totiž bola v rovnakom znení položená vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), a Súdny dvor na ňu odpovedal kladne rozhodnutím, že „nariadenie č. 883/2004 sa má vykladať v tom zmysle, že ‚osobitné nepríspevkové peňažné dávky‘ v zmysle článku 3 ods. 3 a článku 70 tohto nariadenia spadajú do pôsobnosti článku 4 uvedeného nariadenia“⁷.

B – O druhej a tretej prejudiciálnej otázke

49. Svojou druhou a treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta Súdneho dvora na zlučiteľnosť právnej úpravy členského štátu, podľa ktorej štátni príslušníci iných členských štátov, ktorí využili svoje právo na voľný pohyb s cieľom hľadať si zamestnanie, nemajú nárok na určité osobitné nepríspevkové peňažné dávky v zmysle nariadenia č. 883/2004, zatiaľ čo štátni príslušníci dotknutého členského štátu, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii, majú zaručený nárok na tieto dávky, jednak s článkom 24 ods. 2 smernice 2004/38 a jednak s článkom 18 ZFEÚ a článkom 45 ods. 2 ZFEÚ.⁸

50. Súdny dvor už spresnil, že osobitná nepríspevková peňažná dávka v zmysle nariadenia č. 883/2004 môže tiež spadať pod pojem „systém sociálnej pomoci“ uvedený v článku 7 ods. 1 písm. b) smernice 2004/38.⁹ Ak sú však také finančné dávky určené na to, aby uľahčili prístup na trh práce, nemožno ich považovať za „sociálnu pomoc“ v zmysle článku 24 ods. 2 smernice 2004/38.¹⁰

7 — Bod 55, ako aj bod 1 výroku.

8 — Vo svojej analýze ďalej rozlíšim na jednej strane štátnych príslušníkov členského štátu, ktorí nedávno pricestovali na územie iného členského štátu, a na druhej strane tých, ktorí už pracovali v tomto štáte a až potom sa opäť stali ekonomicky nečinnými.

9 — Rozsudok Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, bod 58).

10 — Rozsudok Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 45).

51. V závislosti od povahy dávok dotknutých vo veci samej bude teda potrebné odpovedať len na druhú alebo tretiu otázku položenú vnútroštátnym súdom.

1. Povaha „základných dávok“ („Grundsicherung“)¹¹ z hľadiska nariadenia č. 883/2004 a smernice 2004/38

52. Kvalifikácia opatrenia dotknutého vo veci samej má zásadný význam, keďže určuje normu, z hľadiska ktorej treba posúdiť zlučiteľnosť režimu, o aký ide vo veci samej: článok 24 ods. 2 smernice 2004/38, ak ide o sociálnu pomoc, alebo článok 45 ods. 2 ZFEÚ v prípade opatrenia určeného na uľahčenie prístupu na trh práce.

53. V tejto súvislosti vzhľadom na to, že právna úprava dotknutá v prejednávanej veci je totožná s právnou úpravou, o ktorú išlo v rozsudku Danó (C-333/13, EU:C:2014:2358), najprv poukážem na analýzu Súdneho dvora. Pre úplnosť sa následne budem zaoberať právomocou vnútroštátneho súdu a vplyvom prípadne zmiešanej povahy dávky na kvalifikáciu opatrenia (teda prípadom, ak by predmetná dávka mala znaky sociálnej pomoci a zároveň znaky dávky určenej na začlenenie sa do pracovného života).

a) Analýza „základných dávok“ („Grundsicherung“) v rozsudku Danó

54. Je pravda, že Súdny dvor skúmal súlad normy, akú stanovujú právne predpisy dotknuté vo veci samej, z hľadiska článku 24 ods. 1 smernice 2004/38, a nie vo vzťahu k odseku 2 tohto článku. Faktom však zostáva, že kvalifikoval sporné opatrenia ako „sociálne dávky“ v zmysle uvedenej smernice.

55. Súdny dvor totiž po tom, čo pripomenul, že pojem „sociálna pomoc“ v zmysle článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 odkazuje na „všetky systémy pomoci zriadené verejnými orgánmi, či už na vnútroštátnej, regionálnej alebo obecnej úrovni, na ktorú má nárok osoba, ktorá nemá dostatočné zdroje na pokrytie svojich základných potrieb, ako aj potrieb svojej rodiny a ktorá sa počas svojho pobytu môže stať záťažou pre verejné financie hostiteľského členského štátu, čo môže mať dôsledky na celkovú úroveň pomoci, ktorá môže byť poskytnutá týmto štátom“,¹² konštatoval, že treba „preskúmať, či článok 24 ods. 1 smernice 2004/38 a článok 4 nariadenia č. 883/2004 bránia zamietnutiu poskytnutia sociálnych dávok v situácii, o akú ide vo veci samej“¹³.

56. Zdá sa mi, že Súdny dvor tým v skutočnosti kvalifikoval dávku dotknutú vo veci samej ako sociálnu dávku v zmysle smernice 2004/38. Tento záver potvrdzuje konštatovanie uvedené v bode 69 toho istého rozsudku, podľa ktorého „každý občan Únie, pokiaľ ide o prístup k sociálnym dávkam, o aké ide vo veci samej, sa môže odvolávať na rovnosť zaobchádzania so štátnymi príslušníkmi hostiteľského členského štátu len vtedy, keď jeho pobyt na území hostiteľského členského štátu je v súlade s podmienkami smernice 2004/38“¹⁴.

57. Okrem toho poznamenávam, že opis predmetných dávok, ktorý uviedla Spolková republika Nemecko vo svojich písomných pripomienkach, zodpovedá definícii „sociálnej pomoci“ v zmysle smernice 2004/38, ktorú som pripomenul v bode 55 týchto návrhov. Podľa tohto členského štátu totiž „dávky na základné životné potreby stanovené v SGB II financuje spolkový štát a obecné orgány a vyplácajú ich Jobcentrá, ktoré sú v tomto zmysle verejnými orgánmi. Tieto dávky slúžia v podstate na zabezpečenie základných životných potrieb, pokiaľ ich nemožno zabezpečiť vlastnými zdrojmi,

11 — Pojem použitý v SGB II.

12 — Rozsudok Danó (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 63), pričom Súdny dvor cituje definíciu uvedenú v bode 61 rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565).

13 — Rozsudok Danó (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 67). Zdá sa, že Súdny dvor použil výraz „sociálna pomoc“ aj výraz „sociálne dávky“ bez toho, aby bolo možné určiť rozdiel. Považujem ich teda za synonymá (pozri tiež v tomto zmysle body 69, 70, 74 a 77 tohto rozsudku).

14 — Tamže, bod 69. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

a v tomto smere musia kompenzovať nedostatok vlastných príjmov. Dávky na základné životné potreby sa tak ako dávky upravené v SGB XII vyplácajú v prípade hmotnej núdze a zahŕňajú v zásade rovnakú sumu a rovnaký spôsob výpočtu dávky. Ich výška je v podstate obmedzená na prostriedky nevyhnutné na zabezpečenie dôstojného životného minima a sú založené na spotrebných výdavkoch domácností patriacich k pásmam nižších príjmov, ktoré vyplývajú zo štatistik [pozri § 4 zákona o výpočte životného minima (Gesetz zur Ermittlung der Regelbedarfe)]. Cieľom dávok je v podstate zabezpečiť existenčné minimum¹⁵.

58. Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania sám uvádza, že SGB II upravuje v osobitnej kapitole opatrenia na začlenenie sa do pracovného života, medzi ktoré patria dávky osobitne určené osobám schopným pracovať v zmysle tohto predpisu.¹⁶

59. Pokiaľ teda nemá dôjsť k odklonu od zásady stanovenej v rozsudku Vatsouras a Koupatantze¹⁷, podľa ktorej finančné dávky určené na to, aby uľahčili prístup na trh práce, nemožno považovať za sociálnu pomoc v zmysle článku 24 ods. 2 smernice 2004/38,¹⁸ zameriam sa vo svojej analýze na toto posledné uvedené ustanovenie, a nie na článok 45 ods. 2 ZFEÚ.

60. Tento článok by totiž bol relevantný len v prípade, ak by opatrenie dotknuté vo veci samej malo za cieľ uľahčiť prístup na trh práce – čo by automaticky vylučovalo jeho kvalifikáciu ako opatrenia sociálnej pomoci v zmysle smernice 2004/38 –, keďže Súdny dvor opakovane rozhodol, že „už nie je možné vylúčiť z pôsobnosti článku [45 ods. 2 ZFEÚ], ktorý je obsahovým vyjadrením základnej zásady rovnosti zaobchádzania zaručenej článkom [18 ZFEÚ], plnenie finančnej povahy určené na uľahčenie prístupu k zamestnaniu na trhu práce členského štátu“¹⁹.

b) Právomoc vnútroštátneho súdu a vplyv prípadne zmiešanej povahy „základných dávok“ („Grundsicherung“)

61. Dôsledky, ktoré vyvodzujem z rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) v súvislosti s kvalifikáciou základných dávok dotknutých vo veci samej, by mohli byť trüfálne, keďže podľa ustálenej judikatúry je úlohou vnútroštátneho súdu vymedziť právny a skutkový rámec, ako aj uplatniť normy práva Únie na prípad veci samej.²⁰ V rozsudku Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344) Súdny dvor navyše v súvislosti s dávkou podľa SBG II konštatoval, že „je úlohou príslušných vnútroštátnych orgánov a prípadne vnútroštátnych súdov,... aby... analyzovali základné znaky uvedenej dávky, najmä jej účel a podmienky jej poskytnutia“²¹.

62. Švédka vláda a vláda Spojeného kráľovstva, ako aj Komisia vo svojich písomných pripomienkach podporujú tento názor. Naopak Spolková republika Nemecko by ocenila, ak by Súdny dvor objasnil predmetné dávky vzhľadom na nejednoznačnú judikatúru nemeckých súdov.

15 — Bod 74 písomných pripomienok Spolkovej republiky Nemecko. Pozri tiež v tomto zmysle body 65 až 72 návrhov, ktoré som predniesol vo veci Dano (C-333/13, EU:C:2014:341).

16 — Bod 47 návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Ide o kapitolu 3, ktorá sa skladá z § 14 až § 18e. Vnútroštátny súd ďalej cituje rôzne príklady, akými sú príspevok pri začatí zárobkovej činnosti (§ 16b SGB II), opatrenia na podporu zamestnanosti (§ 16d SGB II), ako aj podpora pracovných vzťahov dotáciami pre zamestnancov vyplácanými zamestnávateľom (§ 16e SGB II).

17 — C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344.

18 — Tamže, bod 45.

19 — Rozsudok Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 25). Pozri v tomto zmysle tiež bod 49 toho istého rozsudku; rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 63), Ioannidis (C-258/04, EU:C:2005:559, bod 22), ako aj Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 37).

20 — Pozri najmä rozsudok Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia (C-220/06, EU:C:2007:815, bod 36).

21 — Bod 41.

63. Z tohto hľadiska môže Súdny dvor – bez toho, aby sám kvalifikoval vnútroštátne opatrenie – prinajmenšom „vnútroštátnemu súdu poskytnúť všetky usmernenia na výklad práva Spoločenstva, ktoré preň môžu byť užitočné na posúdenie účinkov ustanovení vnútroštátneho práva“²².

64. Generálny advokát Bot vo svojich návrhoch vo veci Winner Wetten, tiež uviedol, že ak môže byť dôvodnosť posúdenia vnútroštátneho súdu spochybnená, podľa jeho názoru „v duchu spolupráce, ktorá riadi toto prejudiciálne konanie, a s cieľom poskytnúť vnútroštátnemu súdu všetky výkladové prostriedky týkajúce sa práva Spoločenstva, ktoré mu môžu pomôcť rozhodnúť v spore, poskytuje Súdny dvor tomuto vnútroštátnemu súdu údaje, ktoré mu umožňujú znovu preskúmať dôvodnosť jeho predpokladu“²³.

65. V prejednávacom prípade môže byť užitočné pripomenúť dve skutočnosti:

- po prvé podľa metodologického kritéria, ktoré použil Súdny dvor v rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565), sa pojem „systém sociálnej pomoci“ v zmysle článku 7 ods. 1 písm. b) smernice 2004/38 musí určiť v závislosti od *cieľa* sledovaného týmto ustanovením a *nie podľa formálnych kritérií*²⁴ a
- po druhé v súlade s rozsudkami Brey²⁵ a Dano²⁶ musí byť predmetná dávka na to, aby zodpovedala definícii sociálnej pomoci v zmysle smernice 2004/38, súčasťou systému pomoci zriadeného verejnými orgánmi, či už na vnútroštátnej, regionálnej alebo obecnej úrovni, na ktorú má nárok osoba, ktorá nemá dostatočné zdroje na pokrytie svojich základných potrieb, ako aj potrieb svojej rodiny.

66. Ak teda cieľ spornej dávky zodpovedá účelu vymedzenému v predchádzajúcom bode, treba ju považovať za sociálnu pomoc v zmysle smernice 2004/38.

67. V tejto súvislosti uvádzam, že hoci § 19a SGB I stanovuje, že na základe nároku na základné dávky môžu uchádzači o zamestnanie žiadať tak dávky určené na zabezpečenie existenčného minima, ako aj dávky určené na začlenenie sa do pracovného života, § 1 ods. 1 SGB II, nazvaný „Funkcia a cieľ základných dávok pre uchádzačov o zamestnanie“, spresňuje, že „cieľom základných dávok pre uchádzačov o zamestnanie je umožniť ich poberateľom viesť život v súlade s ľudskou dôstojnosťou“.

68. § 1 ods. 3 SGB II tiež pripomína, že medzi základné dávky pre uchádzačov o zamestnanie patria dávky určené na ukončenie alebo zmenšenie stavu odkázanosti, predovšetkým prostredníctvom začlenenia sa do pracovného života, a na zabezpečenie existenčného minima.

69. Podľa § 19 SGB II však predmetné dávky pokrývajú „základné potreby, dodatočné potreby a potreby na zabezpečenie bývania a kúrenia“. Príspevky na začlenenie sa do pracovného života sú podľa vnútroštátneho súdu upravené v osobitnej kapitole SGB II.²⁷

70. Podmienka vzniku nároku na základné dávky týkajúca sa schopnosti pracovať stanovená v § 7 SGB II a vymedzená v § 8 SGB je len formálnym kritériom priznania dávky v zmysle rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565), pripomenutým v bode 65 týchto návrhov. Táto podmienka teda nemá vplyv na kvalifikáciu opatrenia.

22 — Rozsudok Asociación Profesional de Empresas de Reparto y Manipulado de Correspondencia (C-220/06, EU:C:2007:815, bod 36).

23 — C-409/06, EU:C:2010:38, bod 35.

24 — Bod 60.

25 — Tamže, bod 61.

26 — C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 63.

27 — Pozri poznámku pod čiarou 16 týchto návrhov.

71. Ide totiž o jednoduché kritérium priznania dávky, akým je aj vek a stav hmotnej núdze, ktorý je vymedzený v § 9 SGB II.

72. Ak by napokon vnútroštátny súd dospel k záveru, že požadované dávky sledujú dvojaký cieľ, a to jednak zabezpečiť základné potreby a jednak uľahčiť prístup na trh práce, stotožňujem sa s názorom, ktorý vo svojich písomných pripomienkach presadzujú nemecká, talianska a švédka vláda, podľa ktorého je potrebné vychádzať z prevažujúcej funkcie dávok, ktorou je v prejednávanom prípade nepochybne zabezpečiť životné potreby nevyhnutné pre život v súlade s ľudskou dôstojnosťou.

2. Výklad článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 a rozsah voľnej úvahy členských štátov pri jeho preberaní

a) Platnosť výnimky stanovenej v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38

73. Podľa článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 „hostiteľský členský štát nie je povinný udeliť nárok na sociálnu pomoc počas prvých troch mesiacov pobytu ani prípadne počas dlhšieho obdobia stanoveného v článku 14 ods. 4 písm. b)“, teda obdobia, počas ktorého si hľadajú zamestnanie občania Únie, ktorí vstúpili na územie hostiteľského členského štátu na tento účel.

74. V dôsledku toho hoci „článok 24 ods. 1 smernice 2004/38 a článok 4 nariadenia č. 883/2004 pripomínajú zákaz diskriminácie založenej na štátnej príslušnosti, článok 24 ods. 2 uvedenej smernice obsahuje výnimku zo zásady zákazu diskriminácie“²⁸.

75. Pokiaľ ide o prvé tri mesiace uvedené v tomto ustanovení, Súdny dvor v rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) potvrdil, že „podľa článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 hostiteľský členský štát... nie je povinný počas tohto obdobia priznať nárok na sociálnu dávku štátnemu príslušníkovi iného členského štátu ani jeho rodinným príslušníkom“²⁹.

76. Okrem toho, čo sa týka nároku štátnych príslušníkov členských štátov, ktorí si hľadajú zamestnanie v inom členskom štáte, teda druhého obdobia uvedeného v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38, Súdny dvor už rozhodol, že jeho preskúmanie z hľadiska zásady zákazu diskriminácie „nepreukázalo žiadnu skutočnosť, ktorá by mohla ovplyvniť [jeho] platnosť“³⁰.

77. Existencia nerovnakého zaobchádzania medzi občanmi Únie, ktorí využili slobodu pohybu a pobytu, a štátnymi príslušníkmi hostiteľského členského štátu je vzhľadom na poskytovanie sociálnych dávok v skutočnosti „nevyhnutným dôsledkom smernice 2004/38 [vyplývajúcim zo] vzťahu, ktorý normotvorca Únie stanovil v článku 7 uvedenej smernice, medzi požiadavkou dostatočných zdrojov ako podmienkou na pobyt na jednej strane a záujmom na tom, aby nevznikla záťaž pre systém sociálnej pomoci členských štátov na druhej strane“³¹.

78. Za týchto podmienok zásada právnej úpravy členského štátu, o akú ide vo veci samej, ktorá vylučuje nárok osôb, ktoré pricestujú na územie uvedeného členského štátu s cieľom hľadať si zamestnanie, na osobitnú nepríspevkovú peňažnú dávku v zmysle nariadenia č. 883/2004 (ktorá navyše predstavuje sociálnu pomoc v zmysle smernice 2004/38), podľa môjho názoru neodporuje článku 4 nariadenia č. 883/2004 ani systému zavedenému smernicou 2004/38.

28 — Rozsudok Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 64). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

29 — Bod 70.

30 — Rozsudok Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 46). Je pravda, že toto konštatovanie platnosti bolo uvedené so zreteľom na článok 12 ES a článok 39 ods. 2 ES (teraz článok 18 ZFEÚ a článok 45 ods. 2 ZFEÚ). Keďže však „každý občan Únie sa môže... odvolávať na zákaz diskriminácie na základe štátnej príslušnosti zakotvený v článku 18 ZFEÚ v akejkoľvek situácii, ktorá patrí do oblasti vecnej pôsobnosti práva Únie“ [pozri bod 59 rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), kurzívou zvýraznil generálny advokát], domnievam sa, že konštatovanie o platnosti článku 24 ods. 2 smernice 2004/38, ktoré uviedol Súdny dvor, nemožno obmedziť len na situáciu „pracovníka“ v zmysle článku 45 ZFEÚ.

31 — Rozsudok Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 77).

79. Spôsob vykonávania tohto oprávnenia si však vyžaduje hĺbkové posúdenie. Nemožno totiž spustiť zo zreteľa celkový právny rámec, ktorého súčasťou je smernica 2004/38, ako to pripomenul Súdny dvor vo veci Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358).

b) Miesto článku 24 smernice 2004/38 v právnom poriadku Únie

80. V rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) Súdny dvor na úvod pripomenul, že „článok 20 ods. 1 ZFEÚ priznáva každej osobe, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu, štatút občana Únie (rozsudok N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 25)³².

81. Súdny dvor ďalej poukázal na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej „poslaním štatútu občana Únie je byť základným štatútom štátnych príslušníkov členských štátov, ktorý umožňuje tým štátnym príslušníkom, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii, aby sa s nimi v oblasti vecnej pôsobnosti Zmluvy bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť a bez toho, aby boli dotknuté výnimky výslovne stanovené v tejto súvislosti, z právneho hľadiska zaobchádzalo rovnako (rozsudky Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, bod 31; D’Hoop, C-224/98, EU:C:2002:432, bod 28, ako aj N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 27)³³.

82. Z tejto judikatúry vyplýva, že „každý občan Únie sa môže teda odvolávať na zákaz diskriminácie na základe štátnej príslušnosti zakotvený v článku 18 ZFEÚ v akejkoľvek situácii, ktorá patrí do oblasti vecnej pôsobnosti práva Únie. Tieto situácie zahŕňajú výkon práva na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov priznaného článkom 20 ods. 2 prvým pododsekom písm. a) ZFEÚ a článkom 21 ZFEÚ (pozri rozsudok N., C-46/12, EU:C:2013:97, bod 28 a citovanú judikatúru)³⁴.

83. Súdny dvor ďalej dodal, že „v tejto súvislosti treba konštatovať, že článok 18 ods. 1 ZFEÚ zakazuje akúkoľvek diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti ‚v rámci pôsobnosti zmlúv bez toho, aby boli dotknuté ich osobitné ustanovenia‘. Článok 20 ods. 2 druhý pododsek ZFEÚ výslovne spresňuje, že práva, ktoré tento článok priznáva občanom Únie, ‚sa uplatňujú v súlade s podmienkami a obmedzeniami vymedzenými v zmluvách a opatreniami prijatými na ich vykonanie‘. Navyše podľa článku 21 ods. 1 ZFEÚ právo občanov Únie slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov tiež podlieha ‚obmedzeniam a podmienkam stanoveným v zmluvách a v opatreniach prijatých na jej vykonanie‘ (pozri rozsudok Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, bod 46 a citovanú judikatúru)³⁵.

84. Napokon Súdny dvor konštatoval, že „zásada zákazu diskriminácie, ktorá je všeobecne zakotvená v článku 18 ZFEÚ, je ‚spresnená‘ v článku 24 smernice 2004/38 vo vzťahu k občanom Únie, ktorí... vykonávajú svoje právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov. Táto zásada je okrem iného spresnená v článku 4 nariadenia č. 883/2004 vo vzťahu k občanom Únie..., ktorí sa v hostiteľskom členskom štáte domáhajú dávok uvedených v článku 70 ods. 2 uvedeného nariadenia“³⁶.

85. Inými slovami, článok 24 ods. 2 smernice 2004/38, ktorý povoľuje rozdielne zaobchádzanie s občanmi Únie a so štátnymi príslušníkmi hostiteľského členského štátu, je „výnimk[ou] zo zásady rovnosti zaobchádzania stanoven[ou] v článku 18 ZFEÚ, pričom článok 24 ods. 1 [tejto] smernice... je iba jej špecifickým vyjadrením“³⁷. [Preto] treba odsek 2 tohto článku 24... vykladať striktné a v súlade s ustanoveniami Zmluvy, vrátane tých ustanovení, ktoré sa týkajú občianstva Únie a voľného pohybu pracovníkov“.

32 — Bod 57.

33 — Tamže, bod 58.

34 — Tamže, bod 59.

35 — Rozsudok Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 60).

36 — Tamže, bod 61. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

37 — Rozsudok N. (C-46/12, EU:C:2013:97, bod 33).

86. Okrem toho obmedzenia poskytovania sociálnych dávok občanom Únie, ktorí nemajú alebo už nemajú postavenie pracovníka, zavedené na základe článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 musia byť legitímne.³⁸

87. Na základe týchto súvislostí a pravidiel, podľa ktorých sa jednak výnimka musí vykladať reštriktívne a jednak obmedzenia, ktoré z nej vyplývajú, musia byť legitímne, navrhujem rozlíšiť tri prípady:

- prípad štátneho príslušníka členského štátu, ktorý pricestuje na územie iného členského štátu a zdržiava sa tam kratšie ako tri mesiace alebo dlhšie ako tri mesiace, ale jeho cieľom nie je hľadať si tam zamestnanie (prvý prípad),
- prípad štátneho príslušníka členského štátu, ktorý pricestuje na územie iného členského štátu s cieľom hľadať si tam zamestnanie (druhý prípad), a
- prípad štátneho príslušníka členského štátu, ktorý sa zdržiava na území iného členského štátu dlhšie ako tri mesiace a ktorý tam pracoval (tretí prípad).

i) Prvý prípad: štátny príslušník členského štátu, ktorý pricestuje na územie iného členského štátu a zdržiava sa tam kratšie ako tri mesiace alebo dlhšie ako tri mesiace, ale jeho cieľom nie je hľadať si tam zamestnanie

88. Prvá situácia v podstate zodpovedá tej, ktorú posudzoval Súdny dvor vo veci Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358).

89. Po prvé Súdny dvor rozhodol, že „podľa článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 hostiteľský členský štát... nie je povinný [v prípade pobytu na obdobie do troch mesiacov] priznať nárok na sociálnu dávku štátnemu príslušníkovi iného členského štátu ani jeho rodinným príslušníkom“³⁹.

90. Tento výklad je v súlade s cieľom zachovania finančnej rovnováhy systému sociálneho zabezpečenia členských štátov sledovaným smernicou 2004/38.⁴⁰ Keďže členské štáty nemôžu vyžadovať od občanov Únie, aby mali počas trojmesačného pobytu dostatočné zdroje na zabezpečenie svojich základných potrieb a osobné zdravotné poistenie, je opodstatnené, aby členské štáty nemuseli uhrádzať ich náklady.

91. V opačnom prípade by totiž hrozilo, že priznanie nároku na sociálnu pomoc občanom Únie, ktorí nie sú povinní mať dostatočné zdroje na zabezpečenie svojich základných potrieb, by viedlo k hromadnému sťahovaniu, ktoré by mohlo spôsobiť neprimeranú záťaž pre vnútroštátne systémy sociálneho zabezpečenia.

92. Okrem toho počas tohto prvého obdobia je väzba s hostiteľským členským štátom s najväčšou pravdepodobnosťou obmedzená.

93. Po druhé Súdny dvor v rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) tiež spresnil, že členský štát musí „mať pri uplatnení... článku 7 [smernice 2004/38] možnosť odmietnuť priznať sociálne dávky občanom Únie, ktorí nevykonávajú hospodársku činnosť a ktorí vykonávajú svoje právo na voľný pohyb len preto, aby im bola priznaná sociálna pomoc iného členského štátu, hoci nemajú dostatočné zdroje na to, aby mohli žiadať o právo na pobyt“⁴¹.

38 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, bod 57).

39 — Rozsudok Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358, bod 70).

40 — Pozri odôvodnenie 10 tejto smernice.

41 — Bod 78.

ii) Druhý prípad: štátny príslušník členského štátu, ktorý pricestuje na územie iného členského štátu s cieľom hľadať si tam zamestnanie

94. Odlíšenie štátneho príslušníka členského štátu, ktorý sa presťahuje s cieľom hľadať si zamestnanie, od štátneho príslušníka členského štátu, ktorý už vstúpil na trh práce, je rozhodujúce.

95. Hoci totiž vnútroštátny súd obmedzil svoju druhú a tretiu otázku na výklad článku 4 nariadenia č. 883/2004 a článku 24 smernice 2004/38, ako aj na článok 18 ZFEÚ a článok 45 ods. 2 ZFEÚ, „[táto] okolnosť Súdneho dvoru nebráni, aby vnútroštátnemu súdu poskytol všetky prvky výkladu práva Únie, ktoré môžu byť užitočné na vydanie rozsudku vo veci, ktorá mu bola predložená, bez ohľadu na to, či ich tento súd v znení otázok uviedol“⁴².

96. Súdny dvor pritom už rozhodol, že „zatiaľ čo štátni príslušníci členských štátov, ktorí sa sťahujú pri uchádzaní sa o zamestnanie, požívajú výhodu zásady rovnakého zaobchádzania, len pokiaľ ide o ich prístup k práci, tí, ktorí už vstúpili na trh práce, sa môžu domáhať na základe článku 7 ods. 2 nariadenia [Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva]⁴³, nahradeného článkom 7 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie⁴⁴] rovnakých sociálnych a daňových výhod ako vnútroštátni pracovníci“⁴⁵.

97. Vzhľadom na odôvodnenie rozsudku Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358) týkajúce sa rovnováhy smernice 2004/38⁴⁶ a na to, že právo Únie a judikatúra Súdneho dvora rozlišujú pracovníka, ktorý pricestuje na územie členského štátu, od pracovníka, ktorý už vstúpil na trh práce tohto štátu, právna úprava členského štátu, o akú ide vo veci samej, ktorá vylučuje nárok osôb, ktoré pricestujú na územie uvedeného členského štátu s cieľom hľadať si zamestnanie, na osobitnú nepríspevkovú peňažnú dávku v zmysle nariadenia č. 883/2004 (ktorá navyše predstavuje sociálnu pomoc v zmysle smernice 2004/38), podľa môjho názoru neodporuje článku 4 uvedeného nariadenia ani systému zavedenému uvedenou smernicou.

98. Toto vylúčenie je v súlade nielen so znením článku 24 ods. 2 smernice 2004/38, keďže toto ustanovenie oprávňuje členské štáty odoprieť počas obdobia dlhšieho ako prvé tri mesiace pobytu nárok na sociálnu pomoc štátnym príslušníkom iných členských štátov, ktorí vstúpili na územie hostiteľského členského štátu s cieľom hľadať si zamestnanie, ale aj s objektívnym rozdielom situácie – zakotveným v judikatúre Súdneho dvora a okrem iného aj v článku 7 ods. 2 nariadenia č. 492/2011 – medzi štátnymi príslušníkmi, ktorí si hľadajú prvé zamestnanie na území hostiteľského členského štátu, a štátnymi príslušníkmi, ktorí už vstúpili na trh práce tohto štátu.⁴⁷

iii) Tretí prípad: štátny príslušník členského štátu, ktorý sa zdržiava na území iného členského štátu dlhšie ako tri mesiace a ktorý tam pracoval

99. Automatický účinok vylúčenia nároku na sociálnu pomoc spojeného so stratou postavenia „pracovníka“ vyvoláva väčšie ťažkosti.

42 — Rozsudok Alokpa a Moudoulou (C-86/12, EU:C:2013:645, bod 20).

43 — Ú. v. EÚ L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15.

44 — Ú. v. EÚ L 141, s. 1.

45 — Rozsudok Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, body 31 a 58, ako aj citovaná judikatúra).

46 — Body 67 až 79.

47 — Rozsudok Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, body 30 a 31).

100. Podľa zistení vnútroštátneho súdu pani Alimanovic a jej dcéra Sonita boli od svojho príchodu do Nemecka v júni 2010 pracovne činné v rámci krátkodobých zamestnaní alebo opatrení na podporu zamestnanosti, a to kratšie ako jeden rok. Od mája 2011 už nevykonávali nijakú zárobkovú činnosť (v pracovnom pomere ani ako samostatne zárobkovo činné osoby). V decembri 2011 preto stratili postavenie „pracovníka“.

101. Podľa § 2 ods. 3 druhej vety FreizügG/EU si totiž občania Únie, ktorí vykonávali zárobkovú činnosť kratšie ako jeden rok, v prípade nedobrovoľnej nezamestnanosti potvrdenej príslušným úradom práce zachovávajú právo na pobyt na území Nemecka počas šiestich mesiacov.

102. Keďže pani Alimanovic a jej dcéra Sonita už nemali postavenie „pracovníka“, opäť sa považovali za uchádzačov o zamestnanie. Z tohto dôvodu sa na ne automaticky opäť začala vzťahovať pôsobnosť § 7 ods. 1 druhej vety bodu 2 SGB II, ktorý vylučuje nárok na dávky na zabezpečenie existenčného minima pre dlhodobo nezamestnaných. V dôsledku toho dve ďalšie deti pani Alimanovicovej – Valentina a Valentino – tiež stratili svoj odvodený nárok na sociálny príspevok na zabezpečenie ich základných životných potrieb podľa SGB II.

103. Hoci zánik postavenia pracovníka je podľa všetkého primeraným, aj keď restriktívnym prebratím článku 7 ods. 3 písm. c) smernice 2004/38⁴⁸, jeho automatické dôsledky pre nárok na dávky na zabezpečenie existenčného minima podľa SGB II zrejme odporujú všeobecnému systému zavedenému touto smernicou.

104. Súdny dvor totiž v bode 77 rozsudku Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) rozhodol, že „automatické vylúčenie ekonomicky nečinných štátnych príslušníkov iných členských štátov z poberania daných sociálnych dávok hostiteľským členským štátom aj počas obdobia po uplynutí troch mesiacov pobytu uvedeného v článku 24 ods. 2 smernice 2004/38 neumožňuje príslušným orgánom hostiteľského členského štátu, aby v prípade, ak sú zdroje dotknutej osoby nižšie ako referenčná suma na účely poskytnutia tejto dávky, pristúpili v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi najmä z článku 7 ods. 1 písm. b) a článku 8 ods. 4 tejto smernice, ako aj zo zásady proporcionality k celkovému posúdeniu záťaže, ktorú konkrétne predstavuje poskytnutie tejto dávky pre celý systém sociálnej pomoci v závislosti od individuálnych okolností charakterizujúcich situáciu dotknutej osoby“.

105. Na rozdiel od toho, čo tvrdili niektoré vlády na pojednávaní 3. februára 2015, hoci Súdny dvor v tomto bode svojho rozsudku odkázal na ustanovenia smernice 2004/38 týkajúce sa práva na pobyt dlhší ako tri mesiace, požiadavka individuálneho preskúmania sa týka žiadosti o sociálne dávky, a nie oprávnenosti pobytu.

106. V súlade s touto judikatúrou je preto potrebné, aby príslušné orgány hostiteľského členského štátu pri posudzovaní žiadosti ekonomicky nečinného občana Únie nachádzajúceho sa v takej situácii, akou je situácia pani Alimanovicovej a jej dcéry Sonity, zohľadnili najmä výšku a pravidelnosť príjmov, ktoré má predmetný občan Únie k dispozícii, a aj obdobie, počas ktorého im môže byť požadovaná dávka vyplácaná.⁴⁹

48 — Podľa článku 7 ods. 3 písm. c) smernice 2004/38 občan Únie, ktorý už nie je pracovníkom ani samostatne zárobkovo činnou osobou, si zachová štatút pracovníka alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby, ak „je [daná osoba] riadne zaregistrovaná ako nedobrovoľne nezamestnaná osoba po tom, čo sa jej ukončila pracovná zmluva na dobu určitú kratšiu ako jeden rok, alebo po tom, čo sa stala nedobrovoľne nezamestnaná počas prvých dvanástich mesiacov a zaevidovala sa ako uchádzač o zamestnanie na príslušnom úrade práce. V takomto prípade sa štatút pracovníka zachová aspoň šesť mesiacov“.

49 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, body 78 a 79).

107. Okrem toho tak, ako Súdny dvor vytvoril judikatúru, ktorá dovoľuje, aby nárok na určité dávky pre ekonomicky nečinných občanov Únie bol podmienený požiadavkou integrácie v hostiteľskom členskom štáte,⁵⁰ preukázanie *skutočnej väzby* s týmto štátom by malo zabrániť automatickému vylúčeniu uvedených dávok.

108. V rámci tejto judikatúry totiž Súdny dvor už rozhodol, že jediná podmienka, ktorá má príliš všeobecný a vylučný charakter, keďže nespravodlivo vyzdvihuje prvok, ktorý nie je nevyhnutne ukazovateľom skutočného a účinného stupňa spojenia medzi žiadateľom o príspevok a predmetným geografickým trhom, pričom vylučuje akýkoľvek iný ukazovateľ, zachádza nad rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie sledovaného cieľa.⁵¹

109. Podľa Súdneho dvora okolnosti vyplývajúce z rodinných pomerov, ako napríklad existencia úzkych väzieb osobnej povahy, tiež môžu prispieť k vzniku trvalého spojenia medzi dotknutou osobou a jej novým hostiteľským členským štátom.⁵² Za týchto okolností vnútroštátna právna úprava, ktorá zavádza podmienku, ktorá „bráni zohľadneniu iných potenciálne reprezentatívnych dôkazov o skutočnej miere spojenia žiadateľa o čakatelský príspevok s geografickým trhom práce, ide nad rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie cieľa, ktorý sleduje“⁵³.

110. Z týchto úvah vyplýva, že právo Únie, presnejšie zásada rovnosti, ktorá je zakotvená v článku 18 ZFEÚ a spresnená článkom 4 nariadenia č. 883/2004 a článkom 24 smernice 2004/38, bráni právnej úprave členského štátu, o akú ide vo veci samej, ktorá automaticky vylučuje nárok občana Únie na osobitnú nepríspevkovú peňažnú dávku v zmysle nariadenia č. 883/2004 (ktorá navyše predstavuje sociálnu pomoc v zmysle smernice 2004/38) po uplynutí šesťmesačného obdobia nedobrovoľnej nezamestnanosti po zárobkovej činnosti kratšej ako jeden rok bez toho, aby tento občan mohol preukázať existenciu tejto skutočnej väzby s hostiteľským členským štátom.

111. V tejto súvislosti môže existenciu uvedenej väzby s hostiteľským členským štátom preukázať okrem okolností vyplývajúcich z rodinných pomerov (ako napríklad vzdelávanie detí) skutočnosť, že dotknutá osoba si skutočne a efektívne počas primerane dlhého obdobia hľadala prácu.⁵⁴ Na tento účel by sa tiež mal zohľadniť výkon práce v minulosti, či dokonca nájdenie si nového zamestnania po podaní žiadosti o priznanie sociálnych dávok.

3. Stručná analýza z hľadiska článku 45 ZFEÚ

112. Pre úplnosť ešte uvádzam, že ak by Súdny dvor nechal kvalifikáciu základných dávok z hľadiska práva Únie na vnútroštátny súd a tento súd by sa domnieval, že účelom uvedených dávok je v zásade uľahčiť prístup na trh práce, mali by sa uplatniť tie isté úvahy.

113. Ako som totiž pripomenul, Súdny dvor opakovane rozhodol, že „už nie je možné vylúčiť z pôsobnosti článku [45 ods. 2 ZFEÚ], ktorý je obsahovým vyjadrením základnej zásady rovnosti zaobchádzania zaručenej článkom [18 ZFEÚ], plnenie finančnej povahy určené na uľahčenie prístupu k zamestnaniu na trhu práce členského štátu“⁵⁵.

50 — Pozri v tomto zmysle – v súvislosti s podporou na pokrytie životných nákladov študentov – rozsudky Bidar (C-209/03, EU:C:2005:169, bod 57) a Förster (C-158/07, EU:C:2008:630, bod 49). Pozri tiež – v súvislosti s čakatelským príspevkom poskytovaným mladým ľuďom, ktorí si hľadajú prvé zamestnanie, alebo príspevkom pri hľadaní zamestnania – rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 67), Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 38), ako aj Prete (C-367/11, EU:C:2012:668).

51 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 34 a citovanú judikatúru).

52 — Tamže, bod 50.

53 — Tamže, bod 51.

54 — Prinajmenšom s jeho trhom práce. Pozri v tomto zmysle rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 70), Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 39), ako aj Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 46).

55 — Rozsudok Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 25). Pozri tiež v tomto zmysle bod 49 toho istého rozsudku, rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 63), Ioannidis (C-258/04, EU:C:2005:559, bod 22), ako aj Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 37).

114. Súdny dvor však v rozsudku Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344) tiež rozhodol, že je „legitímne, aby členský štát priznal takýto príspevok až po tom, ako bola preukázaná existencia ozajstnej väzby medzi uchádzačom o zamestnanie a trhom práce tohto štátu“⁵⁶.

115. Ako som pritom už uviedol, existenciu takej väzby možno overiť najmä zistením, že dotknutá osoba si počas primerane dlhého obdobia skutočne a efektívne hľadala prácu v danom členskom štáte.⁵⁷

116. Za týchto okolností „štátni príslušníci členských štátov hľadajúci si prácu v inom členskom štáte, ktorí preukázali skutočnú väzbu s trhom práce tohto štátu, sa na účely poskytnutia finančnej dávky určenej na uľahčenie prístupu na trh práce môžu odvolávať na článok [45 ods. 2 ZFEÚ]“⁵⁸, čo musia určiť príslušné vnútroštátne orgány a prípadne vnútroštátne súdy.

4. Subsidiárna úvaha o situácii dieťaťa štátneho príslušníka členského štátu, ktorý sa presťahoval do iného členského štátu s cieľom hľadať si tam zamestnanie

117. Z právnych a skutkových vysvetlení vnútroštátneho súdu vyplýva, že pani Alimanovic vzhľadom na to, že od decembra 2011 sa považuje za uchádzača o zamestnanie v zmysle § 2 ods. 2 bodu 1 FreizügG/EU, stratila osobný nárok na poberanie príspevkov na zabezpečenie existenčného minima pre dlhodobo nezamestnaných. Jej dve najmladšie deti – Valentina a Valentino – z tohto dôvodu tiež stratili nárok na poberanie sociálneho príspevku na zabezpečenie ich základných životných potrieb podľa SGB II, keďže podľa § 7 ods. 1 druhej vety bodu 2 SGB II sú z poberania dávok na zabezpečenie existenčného minima vylúčení „cudzinky a cudzinci, ktorých právo na pobyt je odôvodnené iba hľadaním si zamestnania, a *ich rodinní príslušníci*“⁵⁹.

118. Ako som už uviedol, hoci vnútroštátny súd obmedzil svoju druhú a tretiu otázku na výklad článku 4 nariadenia č. 883/2004 a článku 24 smernice 2004/38, ako aj na článok 18 ZFEÚ a článok 45 ods. 2 ZFEÚ, táto okolnosť Súdnemu dvoru nebráni, aby poskytol všetky prvky výkladu práva Únie, ktoré môžu byť užitočné na vydanie rozsudku vo veci, ktorá mu bola predložená, bez ohľadu na to, či ich tento súd v znení otázok uviedol.

119. Z ustálenej judikatúry pritom vyplýva, že deťom štátneho príslušníka členského štátu, ktorý pracuje alebo pracoval v hostiteľskom členskom štáte, a rodičovi, ktorý má v skutočnosti deti v starostlivosti, vznikne v hostiteľskom členskom štáte právo na pobyt na základe samotného článku 10 nariadenia č. 492/2011.⁶⁰

56 — Bod 38.

57 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Collins (C-138/02, EU:C:2004:172, bod 70), Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 39), ako aj Prete (C-367/11, EU:C:2012:668, bod 46).

58 — Rozsudok Vatsouras a Koupatantze (C-22/08 a C-23/08, EU:C:2009:344, bod 40).

59 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

60 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, bod 59), Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, bod 36), ako aj Alarape a Tijani (C-529/11, EU:C:2013:290, bod 26). Ustanovením uplatniteľným v týchto veciach bol článok 12 nariadenia č. 1612/68, ktoré je v súčasnosti zrušené nariadením č. 492/2011. Uvádzaná judikatúra je však naďalej relevantná, keďže článok 10 tohto nového nariadenia je totožný s citovaným článkom 12. Podľa prvého odseku tohto článku „deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorý je alebo bol zamestnaný na území iného členského štátu, sa prijímajú na všeobecnovzdelávacie, učňovské a odborné štúdium v tomto štáte za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu, ak tieto deti majú bydlisko na jeho území“.

120. Judikatúra označuje toto právo na pobyt detí za „samostatné“, keďže je viazané len na ich právo na prístup k vzdelávaniu,⁶¹ pričom Súdny dvor výslovne spresnil, že smernica 2004/38 nestanovuje závislosť práva na pobyt detí, ktoré študujú, a rodiča, ktorý ich má v starostlivosti, od toho, či majú dostatočné prostriedky a komplexné zdravotné poistenie,⁶² alebo všeobecnejšie od podmienok stanovených v smernici 2004/38.⁶³

121. V dôsledku toho, ak sa preukáže – čo musí overiť vnútroštátny súd –, že Valentina Alimanovic a Valentino Alimanovic pravidelne navštevujú školu, ktorá sa nachádza v Nemecku, tieto osoby majú – tak ako ich matka Nazifa Alimanovic – právo na pobyt na území Nemecka napriek uplynutiu šesťmesačnej lehoty uvedenej v § 2 ods. 3 druhej vete FreizügG/EU.

122. Za týchto podmienok sa § 7 ods. 1 druhá veta bod 2 SGB II nemá uplatniť na situáciu pani Alimanovicovej ani na situáciu jej dvoch najmladších detí, keďže v tomto ustanovení sú uvedené len osoby, „ktorých právo na pobyt je odôvodnené iba hľadaním si zamestnania, a ich rodinní príslušníci“.

VI – Návrh

123. Právo pohybovať sa a pracovať je základnou a absolútnou slobodou práva Únie. Napriek tomu normotvorca Únie považoval za potrebné vymedziť právo na pobyt štátnych príslušníkov členských štátov.

124. V tejto súvislosti článok 7 smernice 2004/38 v podstate stanovuje, že všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte, alebo ak majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v tomto štáte.

125. Článok 14 smernice 2004/38 striktno vymedzuje možnosti vyhostenia občana Únie, ktorý nespĺňa citované podmienky, čo svedčí o tom, že sloboda pohybu a právo na pobyt, ktoré z nej vyplýva, majú zásadný význam.

126. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Bundessozialgericht, takto:

1. Článok 24 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, sa má vykladať v tom zmysle, že mu neodporuje právna úprava členského štátu, ktorá vylučuje nárok štátnych príslušníkov iných členských štátov, ktorí majú právo na pobyt na obdobie dlhšie ako tri mesiace na účely hľadania si zamestnania na základe článku 14 ods. 4 písm. b) smernice 2004/38, na určité „osobitné nepríspevkové peňažné dávky“ v zmysle článku 70 ods. 2 nariadenia č. 883/2004, zmeneného a doplneného nariadením č. 1244/2010,

61 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Baumbast a R (C-413/99, EU:C:2002:493, bod 63), Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, bod 35) a Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, body 36 a 46).

62 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Ibrahim a Secretary of State for the Home Department (C-310/08, EU:C:2010:80, body 56 a 59) a Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, bod 70).

63 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Teixeira (C-480/08, EU:C:2010:83, bod 61).

ktoré tiež predstavujú „sociálnu pomoc“ v zmysle smernice 2004/38, zatiaľ čo tieto dávky sú zaručené štátnym príslušníkom hostiteľského členského štátu, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii.

2. Článok 24 ods. 2 smernice 2004/38/ES sa má vykladať v tom zmysle, že mu odporuje právna úprava členského štátu, ktorá automaticky a bez individuálneho preskúmania vylučuje nárok štátnych príslušníkov iných členských štátov, ktorí si hľadajú zamestnanie na území hostiteľského členského štátu po tom, čo vstúpili na trh práce tohto štátu, na určité „osobitné nepríspevkové peňažné dávky“ v zmysle článku 70 ods. 2 nariadenia č. 883/2004, zmeneného a doplneného nariadením č. 1244/2010, ktoré tiež predstavujú „sociálnu pomoc“ v zmysle smernice 2004/38, zatiaľ čo tieto dávky sú zaručené štátnym príslušníkom hostiteľského členského štátu, ktorí sa nachádzajú v rovnakej situácii.
3. Za okolností, o aké ide vo veci samej, sa deti štátneho príslušníka členského štátu, ktorý pracuje alebo pracoval v hostiteľskom členskom štáte, a rodič, ktorý má skutočne tieto deti v starostlivosti, môžu v hostiteľskom členskom štáte dovoliť práva na pobyt na základe samotného článku 10 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie bez toho, aby takéto právo podliehalo podmienke mať k dispozícii dostatočné prostriedky a komplexné zdravotné poistenie v tomto členskom štáte.